

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

GIREDI YA 12

XITSONGA: RIRIMI RA LE KAYA (HL)

PAPILA RA 3 (P3)

HUKURI 2012

TIMARAKA: 100

NKARHI: tiawara ti $2\frac{1}{2}$

Papila leri ri na tipheji ta 6.

SWILERISO

1. Papila leri ri avanyisiwile hi SWIYENGE SWINHARHU:

XIYENGE XA A: Switshuriwa swa xitsalwana	(50)
XIYENGE XA B: Switshuriwa swa xitsalwambiko xo leha	(30)
XIYENGE XA C: Switshuriwa swa xitsalwambiko xo koma	(20)
2. U languteriwa ku hlamula xivutiso XIN'WE eka xiyenge xin'wana na xin'wana.
3. Tsala hi ririmi leri u kamberiwaka hi rona.
4. Sungula ku hlamula xiyenge XIN'WANA na XIN'WANA eka pheji YINTSHWA.
5. U fanele u kunguhata ntirho wa wena (Xik. Tsala mepe wa miehleketo/dayagiramu/chati ya nkhlukelano/marito ya nkoka, na swin'wana na swin'wana), hlela na ku hlayisisa ntirho wa wena. Nkunguhato wu fanele wu kombisiwa loko u nga si sungula xitsalwana.
6. Minkunguhato hinkwayo yi fanele ku kombisiwa hi ndlela leyi kombisaka leswaku i minkunguhato (Xik. Ku fanele ku tsariwa NKUNGUHATO hi maletere lamakulu ehenhla ka nkunguhato).
7. U tsundzuxiwa ku tirhisa minkarhi hi ndlela leyi landzelaka:

XIYENGE XA A: Timinete ta 80	
XIYENGE XA B: Timinete ta 40	
XIYENGE XA C: Timinete ta 30	
8. Nombora tinhlamulo ta wena ku ya hilaha tinhlokomhaka ti nga nomboriwa hakona.
9. Tsala nhlokomhaka leyi faneleke eka nhlamulo yin'wana na yin'wana.

LEMUKA: Nhlokomhaka yi nga tekeriwi enhlokweni loko ku hlayiwa ntsengo wa marito.
10. Tsala hi vurhon'wana (swi saseka no vonaka), u landzelela milawu leyi faneleke ya mapeletelo, mahikahatelo na mavumbelo ya swivulwa.

XIYENGE XA A: SWITSHURIWA SWA XITSALWANA**XIVUTISO XA 1**

Swileriso:

- Hlawula nhlokomhaka YIN'WE ntsena leyi u yi twisisaka swinene, kutani u tsala xitsalwana hi yona, kambe u nga humi emhakeni.
 - Rhanga u endla NKUNGUHATO u nga si sungula ku tsala.
 - Xitsalwana xa wena xi fanele ku va na kwalomu ka marito ya 400–450.
- 1.1 'A ndzi nge he engeti na siku na rin'we!' Hi ku leteriwa hi marito lawa, hlamusela leswi swi nga ku humelela. **[50]**
- 1.2 Ntlangu lowu ndzi wu tsakelaka ngopfu. **[50]**
- 1.3 Vumundzuku bya Afrika-Dzonga byi nga lawuriwa hi ku va vantshwa va namuntlha va dyondzela mintirho ya xiyimo xa le henhla. Xana vantshwa va nga pfuniwa hi ndlela yihi ku va va dyondzela mintirho leyi? **[50]**
- 1.4 Xigwevo xa rifu xi fanele ku vuyisiwa eAfrika-Dzonga. Pfumela kumbe u kaneta mhaka leyi. **[50]**
- 1.5 U kurile hi rikoko ra xilondza, kambe endzhaku ka hinkwaswo leswi vutomi byi vuyile byi hundzuka. Rungula hilaha hinkwaswo swi fambeke hakona. **[50]**
- 1.6 Xikambelo xa Giredi 12. **[50]**

1.7 Swifaniso leswi swi nga eka swivutiso swa 1.7.1 na 1.7.2 swi nga tsika/thontlha matitwelo na mavonelo ya wena ya swilo evuton'wini.

Hlawula xifaniso XIN'WE u tsala xitsalwana u angula ehenhla ka mhaka leyi. Tsala nomboro ya xivutiso (1.7.1 kumbe 1.7.2) lexi u nga xi hlawula, tumbuluxa na nhlokomhaka ya xitsalwana xa wena.

1.7.1

[Xifaniso xi huma eka webusayiti ya www.fotosearch.com.html]

[50]

1.7.2

[Xifaniso xi huma eka webusayiti ya www.images.co.za]

[50]

NTSENGO WA XIYENGE XA A: 50

XIYENGE XA B: SWITSHURIWA SWA XITSALWAMBIKO XO LEHA**XIVUTISO XA 2**

Swileriso:

- Hlawula nhlokomhaka YIN'WE ntsena leyi u yi twisisaka swinene, kutani u tsala xitsalwambiko hi yona, kambe u nga humi emhakeni.
- Rhanga u endla NKUNGUHATO u nga si sungula ku tsala.
- Xitsalwambiko xa wena xi fanele ku va na kwalomu ka marito ya 180–200.
- Sungula nhlamulo ya wena eka pheji YINTSHWA.

- 2.1 Ndzawulo ya Dyondzo yi na pfhumba ro gangisa lava va nga pasa Giredi 12 va pfumalaka mali yo yisa tidyondzo ta vona emahlweni. Yi gangisa lava va lavaka ku ya dyondzela ku dyondzisa tidyondzo ta *Accounting*, Metse na Sayense. Tsalela Ndzawulo ya Dyondzo **papila** u kombela tifomo ta basari yo ya dyondzela tidyondzo leti. [30]
- 2.2 Ndhuna ya muganga wa ka n'wina yi hundzile emisaveni, kutani tsala **matimu** ya yena lawa ya nga ta hlayiwa hi siku ro n'wi lahla. [30]
- 2.3 Vukorhokeri hi tlhelo ra mati ewadini ya ka n'wina a byi fambi kahle. Tsalela mukhanselara wa wadi ya ka n'wina **memorandamu** mayelana na xiphisoqo lexi. [30]
- 2.4 Tsala **n'wangulano** exikarhi ka vadyondzi vambirhi lava burisanaka hi mavonelo ya vona yo hambana hi nkoka wa dyondzo. [30]

NTSENGO WA XIYENGE XA B: 30

XIYENGE XA C: SWITSHURIWA SWA XITSALWAMBIKO XO KOMA**XIVUTISO XA 3**

Swileriso:

- Hlawula nhlokomhaka YIN'WE leyi u yi twisisaka swinene, kutani u tsala xitsalwambiko hi yona, kambe u nga humi emhakeni.
- Rhanga u endla NKUNGUHATO u nga si sungula ku tsala.
- Xitsalwambiko xa wena xi fanele ku va na kwalomu ka marito ya 100–120.
- Sungula nhlamulo ya wena eka pheji YINTSHWA.

- 3.1 U ta va na ntlangu wo karhi loko swikolo swi pfalela makhisimusi. Tsala **khadi ra xirhambo** leri u nga ta ri rhumela lava u tsakelaka leswaku va va kona ku ta tlangela na wena hi siku leri. [20]
- 3.2 Tsala migingiriko ya wena ya masiku ya ntlanu eka **dayari** yo tilulamisela ku tsala xikambelo xa ku hela ka lembe. [20]
- 3.3 Munghana wa wena u lava ku ta tlangela na wena siku ra wena ra ku velekiwa, kambe a nga ku tivi eka n'wina. N'wi tsalele **Swileriso** leswi a nga ta swi landzelela ku sukela evukhandziyelweni bya mabazi bya ka vona ku ya fika exitichini xa ka n'wina laha a nga ta ku kuma u n'wi yimerile kona. [20]

NTSENGO WA XIYENGE XA C: 20
NTSENGO WA TIMARAKA: 100